

força antic, com l'Estatut de Castelsardo, és manlleu primerenc del català (Guarnerio, *KJRPh.* VIII, 164). De tota manera apareix algun cop *medés* en portuguès antic (p. ex. en Don Denis, c. 1330, ed. Lang, v. 443); i MzPi. (*Orig.*, 363) cita tres exs. lleonesos, i un d'aragones, d'aqueix tipus en els Ss. x-xi, i el fet d'aparèixer aquest en l'arcaica forma *si-mediso* em fa creure que no són manlleus de la llengua d'oc ni de la nostra.

En les dues llengües hi ha variants en els detalls de forma. El tipus més estès és en *-eix* segons el resultat fonètic normal de *-ps*. (> oc. *-iss-*, cat. *-ix*), tal com *eix*, *aqueix* (ECCUM) IPSE, *caixa* CAPSA, *aissens* APSINTHIUM. Però en una part dels parlars d'Oc és normal el resultat *-ys-* de *-ps-*, i en efecte, *mezeus*, *-zeussa*, i fins *meteus*, es troben en una part central del domini occità; i potser n'hi hagué alguna avançada medieval fins al Rosselló, si judiquem per un passatge de Desclot (posat en boca de R. Berenguer quan va a Alemanya a defensar l'Emperadriu): «yo vul-hi anar --- e coman-vos ma terra e mos enfans, que ho gardets e ho solvats axí com vós *meseus*» (§ 7, *NCL.* II, 49.18).

Més important és la variant en la consonant interna *mezeis/meteis*, que es troba més o menys en les dues llengües. En català la forma amb *-z-* tingué prolongada vigència medieval, almenys en el Rosselló: és la que trobem més sovint en les *VidesR* (*LleuresC.*, 353; i veg. el vol. I de l'edició de l'obra); «no gausen metre, en negun capdel d'estam, negun foniró, sinó del estam *mexex*, e sia filat», ordenament perpinyanenc de 1311 (*RLR* XXIX, 54), «ayxí *mexex*» Perp. 1304, «aquí *meseys* de jos» Clairà 1315, «ayxí *meseys*» Prats de Molló 1321, «am mi *meseys*» Salses c. 1323 (*RLR* VII, 43; xxx, 270; xxxii, 415, 423); i l'*InVLC* en troba encara sis exs. més, des de 1283 a 1360; si bé *mat-*, *met-*, ja predomina des de princ. d'aquest segle; i després s'estronquen les variants en *-z-*, que avui semblen extingides pertot.² I no havia estat ben exclusiu del dialecte nòrdic, car veig «ab éls *meseys*» en un doc. de Valls de 1317 (*BABL* XII, 286) i «sots aquella pena *meseixa* de menor quantitat» en un de Tortosa de 1340 (*BABL* XI, 399).

Vicerversa, en llengua d'oc, al costat d'un predomini de la *-z-*, hi ha també variants amb *-t-* i amb *-d-*. En *-t-* formen o formaren una illa important, que pel Nord arribava fins a una part Sud del Roergue, i la veiem fins a l'O. de l'Erau, Nord del Comenge i fins a Bigorra, amb Tolosa i l'Albigès al mig, en part amb formes en *-u(s)*, part amb *-is*. Ronjat (*Gramm. Ist. Prov. Mod.* II, 83) assenyala *metiu* en Peyrot (Roergue, fi S. XVIII) i *mateš* en el Baix Comenge; Zaun troba *meteis* en els textos antics d'Aniana (*BbZRPb.* LXI, 106, 198); Albigès *aro-metèou* «tout-à-l'heure» (Gary); a Tolosa «*âl metis*: lui-même; *uno metisso causo*: une même chose; *a sa metisso pregarrio*: à sa propre prière» (Visner). Les altres formes han predominat sempre, de molt, en gascó, com ho mostra llur presència en el *Recueil Anc. T. Gc.* de Luchaire, però tanmateix hi ha *meteis*, *-eise*, en un text de Banheres de Bigorra de 1260, i repetidament en un d'Auch de 1257. Fins en el Bearn, hi ha cita de «lo *metex* meiste» 'le même

maître', en un text anterior al S. XVIII; i Lespy-R: tot i adoptar les formes en *-d-*, adverteixen «on dit aussi *metix*, *-cb*».

Ara bé, la base METIPSUM no està d'acord ni amb la *-t-*, conservada, que suposa una base amb *-TT-* doble, ni amb les variants en *-z-*, que en pressuposarien una amb *-D-* intervocàlica: i això últim hagué de tenir una gran extensió dins el llatí vulgar, car el mateix postulen el cast. *mismo* (< *meismo*, *meesimo*) i el portuguès *m(e)esmo*. Tipus que ve, com provàrem en el DCEC, d'una variant *-MED* en lloc de *-MET*, que s'enquadra amb les formes *facid* i *aud* documentades en llatí vulgar, i **ed* que també cal suposar-hi (cf. oc. ant. *ez* ---, it. *ed* ---, i la desaparició radical de la *-T* de ET en totes les altres llengües): es tracta, com ho argumentaren Millardet i M-Lübke, d'una debilitació pròpia de la posició merament implosiva de la *-T* de *-MET* i d'aqueixos altres casos i morfemes.

D'altra banda tenim la *-T-* sorda conservada, però amb duplicació, en la nostra base *METTIPSU. ¿Hi hagué també en alguns punts conservació de la *-T-* simple inalterada? Ni el fr. *même* (< *meisme*) ni l'it. *madesimo* no ens ensenyen res en aquest punt car igualment podrien partir d'un ètomon amb *-D-* com el de l'occità i hispànic. Certament hi ha també formes occitanes en *-d-*: *madèš*, *-èša*, és ja la forma general a la Vall d'Aran, i com he dit, és la que predomina en tot el gascó meridional des de l'Edat Mitjana: ultra els docs. de Luchaire, la tenim ja en textos del Bearn pirinenc en el S. xv: *medix*, *-ixe*, apareix passim en tots dos cartularis d'Ossau (per exemple «en la *medixe gangue*» 'a la cresta mateixa' en una afrontació de 1440, *Cart. B.*, 234.26). Però a la Vall d'Aran i en la gran majoria dels parlars gascons la *-D-* intervocàlica es conserva com a *-d-*, sense passar a *-z-* ni caure; per tant allà també deu correspondre a una *-D-*, com en la major part del domini occità; en total hi ha forts motius per dubtar que la base teòrica METIPSU vagi mantenir-se enlloc: les variants provades amb seguretat només són adés MEDI- adés METTI-³

N'hi hauria per fer-nos creure que les dues alteracions són solidàries, i per tant sospitar que tinguin una mateixa causa. Heus aquí com es podria raonar: essent la posició implosiva la causa de la *-D* de MED-IPSU, MED-IPSIMU, potser per això mateix sorgí METT-IPSU quan es mantingué la sorda: sigui perquè així es mantenia el caràcter implosiu de la *-T*, sigui com una mena d'ultracorrecció del vulgarisme MEDIPSU.⁴ Són raonaments seductors. Però cal acollir-los amb dubte i resta molt més prudent l'altra explicació possible.

Pot ser simplement un reforçament intensiu o emfàtic de la *-T-* intervocàlica. Aqueixos reforçaments s'han produït en pronoms de caràcter semblant: el ll. vg. TOTUS per TOTUS, o bé *quottis* (i *cottidie* que és ja més o menys clàssic). Tant el sentit de TOTUS com el de 'mateix' es presten a un reforçament d'intenció expressiva: ens cal insistir que és un mateix, ni més ni menys i no altra cosa; que és tota cosa absolutament, que n'hi ha tants i tants... (*quottis*). Altrament tals duplicacions emfàtiques, es troben en bastants adjec-